

Данко Р. Васовић
БАЛДХАЈМ
ЈЕДНА КАРИЈЕРА

БИБЛИОТЕКА
Посебна издања

Уредник
Зоран Колунџија

На корици
Подгорица, 22. мај 1943.
Слева: италијански генерал Ерколе Ронкаља, поручник Курт Валдхајм и
немачки пуковник Јоachim Махолц

Copyright © 2026, Прометеј, Нови Сад
Copyright © Данко Р. Васовић, 2026.

Сва права задржана. Копирање, фотокопирање, умножавање и коришћење текста
у било ком облику није дозвољено без претходне писане сагласности.

Данко Р. Васовић

ВАЛДХАЈМ

ЈЕДНА КАРИЈЕРА

ПРОМЕТЕЈ
НОВИ САД

*Слободану Кљакићу – Шоду,
и йролеййерима са Суїјјеске.*

Д. В.

Реч издавача*

Пред читаоцем је књиџа о ратном људу Курта Валдхајма (Kurt Waldheim), садашњеи председника независне, неутралне и пријатељске Аустрије и дугогодишњеи генералнои секретара Уједињених нација. Њена амбиција није да пресуђује, осуђује или нейошредно отивара стваре ране, већ да, истине ради, „поређа” чињенице и уз њомоћ досљудне архивске траже ошине и зашине једну прећућану прошост, младост иоручника Вермахта¹ ироведену, добрим делом, на дојинишима широм Југославије.

Пред читаоцем је, дакле, књиџа која недостјаје и у аудиоџографији Курта Валдхајма.

Зашто је прећућана једна младост?

Може ли се прошост издрисати?

И има ли џошреде да се прошост „дрише” уколико је савест чиста?

Пићања, оваких и сличних, има мноо, одговоре су дужни да дају џозвани, а џоседно аустријски народ. У име прошости, у име садашњости, у име будућности. Свешка демократска јавност, ујраво у име Истине, још увек итражи тај одговор. Десетине историчара, стошине џублициста, џонеки председник владе, Раселов суд... ирозничаво итраже одговоре о ратној прошости Курта Валдхајма. А ирепрека до Истине је мноо. Понеки архиви још увек су зашворени, конзервативни џолиитчари хшели ди све да сакрију, џонеки историчари изврћу историјске чињенице... До Истине је шешко доћи. Поштовано ако се ради о једној шаквој личности као што је Курт Валдхајм. Први човек свешке орјанизације Уједињених нација, ирви човек Аустрије. Ошшужбе ирошив њеа џокаикад се дају исхишрено и нейомишљено, без релевантних доказа. За то нема ошравдања. Баш као што није било и нема ошравдања што су у ратном вихору страдали невини – деца, жене, ствари...

Али, џолако, мозаик се слаже. Иширичана је, ево, у овој књиџи ратна прошост Курта Валдхајма. Без иреиензија да буде једина Истина. Њен аштор је ирви новинар у свешу који је Валдхајма директно иишао: Јесте ли били на Сушјесци, Козари? Одречан одговор на то иишање разлој је

* НИРО МЛАДОСТ, Београд, 1988.

¹ Wehrmacht – оружане снаге Трећег рајха.

настајанка ове књије. И јочетика велике „афере Валдхајм” која скоро две године „букии” широм света и која се расиламсава с најразличитијим мотивима и поводима.

И кад се учинило да је мозаик сложен, јојавила се „брзојавка”, ојасно јрејтећи да ја разруши. У айсурдном трајању за „крунским доказом”, документом који доказује непосредну умешаност јоручника Валдхајма у рајне злочине у Југославији, јоред јосјојеће сасвим довољне и релевантне документације, јојавио се фалсификат који је јрејтео да јонити сва јосјојећа документа.

У тој „великој ири” чија је јозагина нама остала нејозната, јочесјо се јомињало и име нашеј аутора. То је јрејтео да заустави штампарске машине које су, само за јренујак, у Ослу, сјале.

Ијак, јоверовали смо аутору који је у овој књизи, између осталој, ојисао своје учешће у „бури око брзојавке” и, јо нашем суду, јоказао своју нејромишљеност и доказао своју невиност.

Штампарске машине су се, дакле, ојет захукјале.

Ево књије која, јонављамо, не јресуђује.

Она је наш јрилој Истини.

Зоран Секулић
Братислав Грубачић

ИЗАЗОВ*

Свет је био запрепашћен када су београдске „Вечерње новости” 23. марта 1986. године обелоданиле досије Ф-25572, од 17. децембра 1947. којим је Курт Валдхајм проглашен ратним злочинцем. Од тада, траума Валдхајм постала је траума Аустрије.

Име некадашњег поручника Валдхајма било је до тада синоним једне блиставе светске каријере познате широм меридијана. Курт Валдхајм је десет година био први дипломата света, генерални секретар Уједињених нација (УН), а тих мартовских дана 1986. године кандидат за председника Аустрије.

У понедељак, 28. априла 1987. године, у 9 часова, председник Сједињених Америчких Држава, Роналд Реган (Ronald Reagan), позвао је аустријског амбасадора Томаса Клестила (Thomas Klestil) и саопштио му одлуку Министарства правосуђа о забрани уласка у САД председнику Аустрије Курту Валдхајму као приватном лицу, а због нацистичке прошлости и умешаности у злочине почињене за време Другог светског рата.

Била је то кулминација „афере Валдхајм”, која већ близу две године не силази са страница светских листова.

На одлуку правосуђа САД Курт Валдхајм је наизглед мирно реаговао. Обратио се аустријској јавности преко телевизије, тврдећи да „не постоје никакви нови докази о мојој одговорности. Нико не може бити проглашен кривим пре него што му се докаже кривица”.

Таква одлука Едвина Миза (Edwin Meese), министра правосуђа САД, није ме изненадила, као ни Валдхајмов одговор. После седам сусрета са председником Аустрије и прикупљене документације, знао сам да много тога није у реду са ратним годинама др Курта Валдхајма. Знао сам и да шеф аустријске дипломатије Алојз Мок (Alois Mock) обмањује свет када каже да „нема ниједног документа који на било који начин доводи Курта Валдхајма у везу са ратним злочинима”.

Потрага за истином, до ових фебруарских дана, траје већ 23 месеца. Следећи документа од новембра 1938. године када је приступио јуришним

* Објављено у првом издању ове књиге 1988. године.

одредима Адолфа Хитлера (Adolf Hitler), S.A², па ратне дневне и ноћне извештаје, наредбе Вермахта са потписом „Валдхајм”, попуњавао сам празнине у ратној биографији др Курта Валдхајма. На видело је избила и поратна чињеница да је крајем 1945. почео сарадњу са OSS³ – Office of Strategic Services (претходница ЦИА).

Кључно питање било је везано за Козару када су јединице Вермахта у бесомучном лову на партизане, само са те питоме планине лета 1942. године одвеле у концентрационе логоре преко 66.000 Козарчана. Трагична је судбина чак 23.000 козарачке деце. Њима су мастодонти Другог светског рата уништили детињство, убили мајке и очеве и обукли их у црне усташке униформе и учили да певају усташке и немачке песме...

За ревност у овој операцији Курт Валдхајм је одликован Сребрном колајном круне краља Звонимира са хрстовим гранчицама. Требало је утврдити и то да ли је Курт Валдхајм на Козари као припадник Воде-ћег штаба (Führungsstab) „Борбена група Западна Босна” (Kampfgruppe Westbosnien) био припадник IC или IB одељења (интендантско одељење)?

Сам Курт Валдхајм трудио се да докаже како тада није био официр у IC одељењу (обавештајно одељење).

Разлог је разумљив. Иц одељење је основао адмирал Канарис (Wilhelm Franz Canaris) у Бечу, специјално за борбу против југословенских партизана. Сачињавала га је специјална група обавештајних официра немачке армије који су одлучивали о судбини заробљеника, животу затвореника (талаца) и о одмаздама над цивилним становништвом. За припадништво овом одељењу теретили су Валдхајма ратни другови да је као официр 03, IC одељења крив за стрељања у Македонији. (У овој књизи приложени су бројни документи о крвавом путу и жртвама IC одељења од Козаре, Су-тјеске и Македоније у Југославији, до Јањине [Ioannina] и Крфа у Грчкој).

Курт Валдхајм у својој „Белој књизи” тврди да је у операцији Козара био официр за снабдевање. Другим речима припадао је IB одељењу. Постоје и сведоци, припадници истог одељења који се сећају да је тих летњих дана 1942. године, на Козари, Валдхајм као официр IB делио собу са својим претпостављеним капетаном Плумеом (Hauptmann Plumme). Али, постоји и документ, да је Валдхајм као официр за снабдевање разврставао људе, жене и децу на здраве и болесне, способне за рад слао у немачки Рајх, а немоћне у концентрациони логор Јасеновац, документ Вермахта T-501/249/1244–45.

Курт Валдхајм је одиста био официр који се истицао дисциплином и изузетном способношћу. Када је рукопис ове књиге већ био спреман за

² S. A. – Sturmabteilung (паравојна формација НСДАП-а – Немачке нацистичке партије у нацистичкој Немачкој).

³ OSS – обавештајна служба Сједињених Америчких Држава.

штампу, прве недеље новембра 1987. године, у Архиву оружаних снага СФРЈ, у Београду, добио сам документ са именима лица ухваћених у току операције на подручју Козаре, које је одељење ИД одредило за транспорт. Ту је конкретан доказ шта је радило одељење ИД коме је, по сопственом признању, припадао Курт Валдхајм. Јединица за снабдевање управо је и обавила транспорт људи са Козаре.

*

Но, без обзира на документа и сведоке, на почетку афере, др Курт Валдхајм је све негирао. Ево само неких контрадикторних изјава председника Аустрије датих аутору ове књиге у интервјуу београдским „Вечерњим новостима“:

„Када је била битка на Козари ја сам био у Арсаклију код Солуна, а 1943. године, када је била битка на Сутјесци, био сам у Тирани“.

(13. март 1986)

Међутим” две седмице касније, тачније 27. марта 1986. године, такође за „Вечерње новости”, Валдхајм каже: „После нашег последњег разговора прегледао сам личну документацију и заиста у време операције Козаре био сам на поменутој територији, али не директно умешан у борбама на Козари...”

Приликом нашег трећег сусрета, поводом интервјуа за београдску ревију „Новости-8”, Валдхајм поново мења исказ о својој ратној биографији: „Направио сам грешку када сам рекао да сам 1942. био на Козари. Анализирајући са својим сином (Gerhard Waldheim) ратне дане, дошао сам до закључка да сам тада био у Пљевљима, и тек касније сам видео да је то место географски прилично удаљено од Козаре, где је била велика битка у лето 1942. године...”

Али, 14. октобра 1986. године, председник Аустрије, у писму америчком министру правосуђа, признао је да је у време другог светског рата учествовао у операцијама Вермахта на Балкану, па и у бици на Козари. На тај начин Валдхајм је порекао своје раније дате изјаве да је био само „офицер за везу и да никада није био на Козари”. Његов син Герхард иде још даље. У писму „Вашингтон посту” (The Washington Post) категорички пориче учешће његовог оца у операцијама Вермахта средином 1942. у западној Босни (Козара).

Валдхајм је порицао и сопствено учешће у бици на Сутјесци (Schwartz operation), мај-јуни 1943.

У Националном архиву Сједињених Америчких Држава у Вашингтону, пронађен је документ Т-501/333-129, који непобитно доказује да је оберлајтнант, Курт Валдхајм, учествовао у бици на Сутјесци – незабо-

равном масакрирању рањених партизана – као први оперативни официр Ia одељења немачког Вермахта при штабу 11. италијанског армијског корпуса.

Валдхајм је тврдио да никада није био члан Хитлерових јуришних одреда СА, да би, касније, признао своју припадност коњичком СА корпусу, ангажованом 1941. године на бојиштима Совјетског Савеза, за шта је 3. јула 1941. одликован Гвозденим крстом, највећим војничким признањем Хитлеровог Вермахта. Када је са јуришницима Хелмута фон Панвица (Helmuth von Pannwitz) освојио Брестлитовск, за успешну делатност у СССР Курт Валдхајм је почетком марта 1942. одликован још једним високим признањем Рајха – Источном медаљом! Месецима је Валдхајм уверавао свет да није боравио у Грчкој у време депортовања из Солуна 1944. године преко 40 хиљада Јевреја који су убијени у Аушвицу, Матхаузену, Бухенвалду... Средином 1986. године изјављује да је у то време ипак био у Солуну, али да „појма нема о депортацијама Јевреја”. Међутим, када су му предочени нацистички документи из којих се види да је био високо рангиран обавештајни официр 03 немачке армије, признаје: „Чуо сам за немилосрдну депортацију Јевреја”.

Валдхајм је тврдио да је крај Другог светског рата дочекао на подручју Трста одакле се уз „незамисливе напоре успео да пребаци преко Корупшке и Шладминга у отаџбину...” Међутим, по сведочењу Милана Шкере, сада резервног капетана Југословенске народне армије, споран је и овај податак. Шкери је изјавио да је упознао оберлајтнанта Курта Валдхајма у штабу генерала Лера (Alexander Löhr) за време преговора о безусловној капитулацији немачке оружане силе у Југославији. Било је то 7. маја 1945. године у околини Севнице, код Загреба. То доказује да је Курт Валдхајм са командантом Југоистока фелдмаршалом Александром Лером боравио у Југославији практично до последњег дана Другог светског рата, до тог талног расула Вермахта.

Курт Валдхајм негира и минимизира своје учешће у нацистичким злочинима почињеним у Другом светском рату. Додуше, он признаје лично присуство у специјалним јединицама Вермахта, али само као посматрач који случајно сазнаје о SS⁴-овским масовним злоделима.

Данашњи председник Аустрије чак изјављује да је знао да су немачки војници убијали партизанске таоце, али да му је савест чиста јер је до тог сазнања дошао преко других лица и да се „усталом све то догађало у прљавом рату где је велики број немачких војника био одведен или убијен на сличан начин”, каже Валдхајм, изједначавајући тако агресоре са жртвама, окупаторе са борцима за слободу.

⁴ Schutzstaffel – заштитне јединице.

На контрадикторне изјаве др Курта Валдхајма посебним саопштењима указује и Раселов суд који ће председнику Аустрије судити за ратне злочине у Амстердаму.

Истина је да досад није пронађен докуменат који сведочи да је командант Штал (Albert Gottfried Friedrich Stahl) лично убијао, као ни Курт Валдхајм. Према међународним правним нормама примењеним на суђењу у Нирнбергу (Nürnberg) налогодавци сурових операција одмазди над цивилним становништвом оквалификовани су као ратни злочинци без обзира што су они изјављивали да су као војници извршавали наређења.

А Курт Валдхајм на све оптужбе, после више од 40 година, узвраћа: „само сам вршио своју дужност”.

Један од највећих злочинаца у историји човечанства Адолф Ајхман (Adolf Otto Eichmann), кога је ухватио Симон Визентал (Simon Wiesenthal), пред судом правде је изјавио да никада није заклао ни пиле, а камо ли убио човека. Осуђен је на смрт као највећи монструм-злочинац.

Међутим, сачувана документа Вермахта као и сведочења управо потврђују да је Курт Валдхајм у штабу Групе армија Е (Heeresgruppe E), као официр 03, Иц одељења имао значајну улогу у креирању наређења, наредби и заповести, извештаја и војно-политичких мера на ратиштима Југославије од августа 1944. па до краја Другог светског рата. Остало је сачувано преко 200 војних докумената са потписом Валдхајм – али нема никаквог трага да се обавештајни официр Валдхајм било кад жалио или протестовао због неке злочиначке одлуке. Напротив! Валдхајм је увек био савршено складни део Хитлерове уништавајуће машинерије.

У време повлачења 300.000 војника немачке армије Е из Грчке кроз Македонију, стрељано је на стотине невиних људи, жена и деце, спаљена су многа села, порушени важни културни, привредни и стамбени објекти. То потврђују бројни документи сачувани по архивама широм Југославије, а који су били познати и Државној комисији која је Валдхајма прогласила за ратног злочинца. На основу учешћа у овим злочинима и изјава ратних заробљеника – југословенског досијеа о Курту Валдхајму Ф-25572, Комисија УН за ратне злочине, априла 1948. године, ставља Курта Валдхајма на „А” листу ратних злочинаца под бројем 79 и редним бројем 724.

У Архиву сам добио фотокопију документа од 20. новембра 1952. године који казује да је Курт Валдхајм на Списку лица којима је забрањен улазак у Југославију!

Нажалост, све је то деценијама, готово под велом заборавља и архивске прашине, чамило у Уједињеним нацијама и Југославији. Додуше, с времена на време би покоја варница истине о Курту Валдхајму засветлуцала над тамом заборавља и кроз маглу нечије небриге.

Данас први човек Аустрије, а пре 43 године као одани присталица „новог европског поретка” док грме топови и ближи се крај рата, брани докторску дисертацију – „Идеја о Рајху” (Die Reichsidee) где сања о великом Трећем рајху. Оберлајтнант Валдхајм беспримерном педантеријом пише упутства, наредбе, предлоге и директиве о „нужности и начину извршавања ратних одмазди”. Неке од бројних ратних докумената – извештаја, са потписом Валдхајма, читалац ће наћи у овој књизи.

Курт Валдхајм у рату, једноставно следи наук свог учитеља Фридриха Ничеа (Friedrich Wilhelm Nietzsche) да „човечанство не познаје неко друго боље средство које уморним народима може да врати сурову енергију бојног поља, ту несечичну мржњу, ту хладнокрвност у убијању спојену са чистотом савести, тај жар у уништавању непријатеља... као што то чини велики национални рат у коме заостали народи треба да пропадну јер су баласт на путу прогреса човечанства”.

Беспримерном дисциплином и заносом служи Валдхајм идеји по којој је „човечанство постало велико кроз велики рат и да би оно пропало кроз вечити мир”.

У миру, Валдхајм се опрезно, постепено окреће дипломатији. Кроз метафорични процес сопственог преображаја, одбацује своју прошлост ратног злочинца и нацисте и, као дипломатски службеник са маслиновом гранчицом у руци запутиће се мермерним ступеником палате Уједињених нација до самог врха – на пиједестал удружених и слободних народа света. На Олимп мира који је он тако страшно рушио у рату.

Тако је Курт Валдхајм на тамној основи изаткао свакако једну од најчуднијих каријера свих времена.

Сам Курт Валдхајм у своје две аутобиографске књиге ниједном речју не спомиње да је био официр Вермахта на Балкану и високо рангирани оберлајтнант 03 у командном штабу Групе армија Е фелдмаршала и ратног злочинца Александра Лера.

Али није Курт Валдхајм сâм могао да обмане свет. Право питање, стога, јесте: Ко су људи који су омогућили Курту Валдхајму да постане то што јесте?

Бивши канцелар Аустрије, угледни Бруно Крајски (Bruno Kreisky), у изјави поводом афере Валдхајм, каже:

„Признајем да сам направио велику грешку када сам једног службеника министарства иностраних послова предложио за генералног секретара Уједињених нација. Моја грешка је била у томе што нисам саставио комисију која би претходно испитала прошлост тог човека”.

Ко су остали који су крили истину о Валдхајму?

Било их је више.

Читаоце молим да ми не замере што сада не могу да дам одговор на питање које ми се сада, после две године истраживања, намеће: Како је изведена „Погодба ВАЛДХАЈМ”?

Правдољубиви људи ове угрожене планете имају право да сазнају истину о човеку који је деценију био на челу светске организације. Зато позивам колеге из САД-а да скину вео тајни са извештаја ЦИА од 26. априла 1945. за који је речено да говори о контакту са Валдхајмом. Апелујем и на колеге из СССР-а, јер верујем да сада, у време гласности, могу да обелодане у име којих заслуга је запретана прошлост др Валдхајма.

АУТОР

МУКЕ СА ИНТЕРВЈУОМ*

Август 1986. био је на измаку. Опраштам се с морем. На путу за Београд кажем мом другу Миши да стане код Тјентишта. То је наше светилиште. Поклонио сам се сенима палих бораца чија су имена урезана златним словима на зидовима Спомен куће. Ту је и име мог ујака Слободана Кљакића.

Зелену долину и бучну реку Сутјеску надвисују планински масиви и столетна шума. Овде се збила најтежа битка у време народноослободилачког рата народа Југославије. Пролећа 1943. „Операција Шварц (Schwartz)”, у нас позната као битка на Сутјесци или пета непријатељска офанзива.⁵ Немци су опколили партизане. Од 15.000 бораца, рањеника и цивила, само је 3.000 успело да продије обруч, на челу са врховним командантом НОВ и ПОЈ легендарним Јосипом Брозом Титом.

И камен, и земља, натопљени су крвљу. Тих дана небо није било тако плаво. Црнело се од немачких „штука”. Народна песма каже: „Што то хучи Сутјеска, крв плива по њој...”

Док сам се купао у овој хладној планинској реци, родила се мисао да напишем књигу о Курту Валдхајму, бившем угледном функционеру светске организације и садашњем председнику Аустрије, који је за време другог светског рата газио по овом тлу у чизмама официра Вермахта.

Из корита реке узео сам неколико каменчића за успомену. Кад сам дошао кући, ставио сам их у најлепшу зделу на бакиној шкрињи.

*

После дуго година, поново сам претурао бакин ормар. У дну, испод тканина – црвена марама. У марами фотографија. Чим је угледам – прожме ме туга. Ту је и пожутели лист црногорске „Побједе” из 1953. године. Читам и поново доживљавам Шобову смрт. Његов друг, новинар „Борбе” Брацо Брајичић, пише о Шобовим последњим тренуцима.

* Објављено у првом издању ове књиге 1988. године.

⁵ У операцији „Шварц” Немци су ангажовали 70.000 војника, Италијани 43.000, а усташке снаге бројале су 11.000. Са партизанима је била и централна болница са 3.400 рањених и болесних бораца.

„... Претрчавам поред једног друга који се копрца у последњем ропцу. Из сљепоочнице му точи крв, управо млаза. Сигурно га је ухватио рафал из митраљеца. Застанем и не мичем поглед с њега. Како ми је добро познат тај његов искривљени качкет. Смеђа коса била је у крви улијепљена. И – најзад га препознајем. Да, Шобо – јесте. Шобо, мој најбољи друг. Сагнух се. Зовем га. Зјене се рашириле и као да би хтјеле да ме се нагледају, да ме покупе свега, да ме сликају и да ме носе са њим. Рана много крвари. Наједанпут поче из уста да точи. Нешто сам брбао по његовом изломљеном тијелу, а руке су већ биле огрезле у крви мога највјернијег друга. Дотрчала је једна другарица, за моменат му извадила муницију из ранца и изгубила се у замагљено бојиште. А ја сам и даље гледао, и гледао, али шта... Његови последњи дисаји избацивали су млаз за млазом. Осјећам како му дрхтавица прелази тијелом. Већ зијева, плућа се напињу, а нога копа блатњави пут.

Један друг је протрчао поред мене и викнуо ми као дјетету: „Шта радиш ту, што не идеш на положај!” Само сам га чуо, али се нијесам осврнуо. Ја сам и даље гледао стакласте очи и мирно тијело које се спремало за починак.

– Мртав! – покосила ме истина са којом се нијесам могао борити. Завукао сам руку у његов цеп, узео нотес ради успомене и – потрчао даље...”

*

Стравичан опис умирућег у причи „Мој најбољи друг” – заболи... „зјене што желе да покупе и носе...” Тренутак последњег зрачка енергије... живота.

Шта је тражио немачки војник у земљи која се никада није дала поробити?!

Загледан сам у фотографију Слободана-Шоба... Доживео је само седамнаест пролећа и био одњихан да постави Слободу изнад Живота.

*

Све је почело 4. марта 1986. када је „Њујорк тајмс” (New York Times) на првој страни донео извештај свог бечког дописника у коме се тврди, на основу докумената, да је Курт Валдхајм, кандидат за аустријског председника, за време рата био у немачком Вермахту у Штабу армије генерала Александра Лера. Ту информацију пренела је и Југословенска телевизија у вечерњем „Дневнику” са фотографијом на којој су се јасно видели италијански генерал Ерколе Ронкали (Ercole Roncagli), Курт Валдхајм, вођа SS групе Артур Флепс (Artur Martin Phleps), командант злогласне

SS дивизије „Принц Еуген” и немачки пуковник Јоаким Махолц (Joachim Macholz). Слика је снимљена на аеродрому у Подгорици, у Црној Гори, 22. маја 1943. године.

– Аух, како му добро стоји униформа – примети мој пријатељ Миша.

– Заиста, изванредно! – одговорио сам, зурећи у екран, у један тренутак историје овековечене на фотографији.

„Амерички лист тврди да је др Валдхајм служио у штабу генерала Лера и учествовао у војним операцијама против југословенских партизана и, касније, у Солуну у Грчкој, у време када су Немци масовно депортовали преко 40.000 Јевреја у концентрационе логоре у Немачкој” – читао је спикер, додајући да је то у супротности са ранијим изјавама др Валдхајма.

– То су била страшна времена! – вели мој пријатељ и партнер у тенису. – Једноставно, уђеш на врата, а изађеш кроз димњак. То је било „Ja oder nein”, кисело се осмехну Миша. Хитлер је био врло јасан: „Крајње решење јеврејског питања је – крематоријум”.

У тим тренуцима као да нисам био са њим, у његовом новом стану. Моје мисли су биле са Слободаном, мајчиним најстаријим братом. Он је погинуо на Сутјесци 13. јуна 1943. године, а фотографија са екрана на којој је поручник Курт Валдхајм у друштву високих официра, снимљена је 22. маја 1943. године. Значи, овај скуп је претходио бици на Сутјесци, тј. операцији Шварц.

Од тог тренутка настаје моје интересовање за др Курта Валдхајма.

– Направићу интервју са тим поручником и питаћу га да ли је био на Сутјесци – казао сам пријатељу, решен да затражим интервју са кандидатом за председника Аустрије.

Сутрадан сам сазнао нешто више о фотографији из Подгорице. Објављена је на 116. страни књиге „7. Оружана SS планинска дивизија Принц Еуген” („7. Waffen-SS Gebirgs-Division Prinz Eugen”) и у овој похвалници нацистичкој дивизији генерал Ото Кум (Otto Kumm) пише да су се SS команданти састали у Подгорици ради договора о операцији Шварц, а да су истог дана почеле „операције чишћења”, источно од Подгорице.

Други део приче, веровао сам, чућу лично од др Курта Валдхајма.

*

Осмог марта 1986. без знања уредника и осталих колега, звао сам Беч, тражио телефон др Курта Валдхајма. Сетио сам се новинарке Кристине фон Кол (Christine von Köhl), дугогодишњег аустријског дописника из Београда, и замолио је да ми нађе телефон.

– Ево телефона, 654-791, то је Биро Валдхајмовог штаба за предизборну кампању – рекла је Кристина.

Одмах сам се јавио и речено ми је да за интервју са Валдхајмом морам да разговарам са његовим сарадницима, са господином Петером Марбом (Peter Marbo), Геролдом Кристианом (Gerold Christian) или Петером Шацером (Peter Shatzer). Иако сам поменута два Петера звао још шест пута у току дана, нисам успео да их нађем. Одговор је био: „Нису ту, господа Шацер и Марбо су заузети предизборном кампањом доктора Валдхајма”.

Наравно, нисам одустајао, а ни дангубио. Отишао сам у документацију и почео да тражим информације, све што је у вези са Куртом Валдхајмом...

Дани су пролазили, а Петера Шацера никако нисам успевао да нађем. Истовремено, у Југославији је узбуђење расло што је и разумљиво, јер је „Њујорк тајмс” писао да документа показују да је Курт Валдхајм „у јулу 1942. године, после офанзиве против југословенских партизана, био одликован Сребрном колајном круне краља Звонимира, високим војним орденом усташко марионетске Независне Државе Хрватске. У образложењу одлуке о додели ордена писало је да је добијена „за храбро држање у борби против побуњеника”, дакле, под непријатељском ватром!

Конечно, успео сам да добијем Шацера.

– Ја сам Данко Васовић, новинар у најтиражнијем дневном листу у Југославији „Вечерњим новостима” које излазе у 400.000 примерака.

– Шта могу да учиним за вас? – гласио је одговор Шацера са друге стране жице.

– Желео бих да направим интервју са председничким кандидатом Куртом Валдхајмом.

– Доктор Валдхајм је веома заузет предизборном кампањом и није у могућности да даје интервјуе.

Желео бих да вам кажем да је информација „Њујорк тајмса” о ратним годинама Курта Валдхајма на тлу Југославије изазвала велико узнемирење.

– О, да!

Настала је кратка пауза. Био сам изненађен тако кратким и леденим одговором, у тренутку, у ситуацији када се неко оптужује за велике људске жртве. Професионални инстинкт, рефлексно је проговорио из мене.

– Молим Вас, пренесите поруку господину Валдхајму.

– Да.

– Реците му да знам да ових дана нерадо даје интервјуе, јер су га новинари напали, али пренесите му да сматрам, ако некоме треба да да интервју, онда то треба да буде југословенски лист и југословенски новинар, јер се цела афера тиче Југославије. И „Њујорк тајмс” га оптужује за оно што се десило на територији Југославије.